

Ч У Р А П Ч Ы У Л У У Ъ У Н Х А Ъ Ы А Т А

Сайылык - өлгөм үүт эмис эт

ҮҮТҮ ТУТТАРЫЫ:
ДЬОН КӨБӨ УЛАХАН

-- Саймыкка
совоток биир эрэ, ол
эбэтэр А.Н.Ефремов
"Хоохоон" бааһынай
хаһаайыстыбата
Кындаалга тахсыбы-
та. Эбни икки
хаһаайыстыба ото-
рдур буулааннаах.
Дьэ уонна атын су-
ох, --диир саймык-
тааһын туһунан ый-
ытымбар нэһилиэк
баһылыга Г.Г.Лебе-
дев.

Сайылык турунан улуука жыгынтыт-тан ыла ыахтаһан биэрдибит эрэри, хайа маччираткэ үктэмниккэ итин-ник. Дьикэр, бу Бол-тоно нэһилээгэр 15 баһынай хаһаайс-тыбата баар. Буор Ураһаа В.Ф.Плато-нов хаһаайсытыбата хаһыс да сыллы тах-сан сайылыыра, ол бөйүтэ бу кэллэ сыл-ларга тохтоон турар. "Үүһүүн ылбаттар, үүт тийэр массыы-

наны сыргыттынар
баттар", -- диген бири-
чиниллелер. Кырды-
к, сайылыкка тах-
сым тәрәккүп эре-
т.

«Үүгү тутгармы үчүгэй, — дин жерсөр машинары үүгү тутар пуун сөзбөдөсөйз. Г.М.Спенцова. — Былырмы баччаларга күнгө 1,5 тонна курдук үүгү тутарбыт, быйыл буоллар 2,1, 2,2 тоннага таярат. Дугобардаһан туттарар мал аксаана 90-я тийдэ.

Ити баары этер,
Од ыяларга да сы-
рыттаха билдэр-
кестер. Быыл сорох
ыал остуолугар
сүөгөйи аны
көрбөккүн. Үүтү
күннөтө туттаран
иһэллэр. "Күнжө со-
ло булбашыны, теле-
визор анжы да
көрбөккүн. Сүөһүм-
аһым, ыһарейдэриэм,
ооруотум, отчуутар

был төрийнхэм, шэт-
түрбин көрөрүм оло-
дон туруурбат. Хата,
бншр улахан үлэм
көжүрээтэ. Ол аата,
аны үүт сүүрдүбш-
чин, сүөгэйбин ары-
млаабашын. Күн ах-
сын туттарабыт,--д-
дэбшэ бншр кншрбат
ылым хаһаайгата.

Кинн эрэ буолба-
тах, ити быһыл улу-
ус хайа да нэһилиэ-
дэр баар көстүү буо-
лан турар. Манна
ууту тутар пуунна
сарсыарда 7 чаастан
8 чаас 30 мүн. диэри
ЗИЛ автомашинанан
шаллартан комуйан
авадан биэрэллэр. Бу
олус эппиктэттэх үлэ-
ни болтоолорго
"Бэттэзмэ" баһынай
халһай мстыбата
моой-арыс ылыммы-
та хайыс да сыла.
Окко киирбэт көмгө
быһытты эмнэ балы-
рыныгытыи курдук
П.И.Кривошапкин
таһан эрэр. Тутта

Ылалар үтү мөм-
маккын. Холобур,
агардас бас мыйгар
"Нинтчит" баһиһай
хаһайыстыбата (са-
лаһааччы Н.Н.Дами-
лов) 1500,5 кг, "Та-
мык" баһиһай
хаһайыстыбата
(Е.Н.Монастырьев)
1400 кг, П.П.Со-
ловьев 1300 кг, атын
да хаһайыстыбалар,
Ыаллар нинтөн эр
арый арайар тут-
тырбыттар. Ыалларга
млах төрөөһүнэ да
васныт сыйлааар
ордук. Ыалырыын
200-чэкс млах
төрөөбүт буолдаһын.

байдал 300-чөлө, Би-
ир сэл нингэр 100-
чөлө манар ынх
эбилдиг.

Нэйлидзэкэ тех-
ник-осеменаторынаа
А.С.Попова үлэлиир.
Онон искусстванный
сизмэлээһин баар, тэ-
рэллэбит курдук. Ол
эрэри, сизмэлээһинэ
тодотуордээх буолан,
дьон үксэ суеһуну
атыыр ордунан
буһаталларың ордо-
роллор эбит. Быһата,
техник-осеменаторга
сайлаапкалаһан, не-
кустеванный сизмэ-
лээһин өгөтүүнөн
туһанаа ааһыах эбит.

Отгон сүрүн тема-
бытыгар төүннэххэ,
дьон-сэргэ дохуотта-
нар туһугар үүтү
көхтөөхтүк туһарал-
лар. Онуоха та-
раһанна, төлөһүүтэ
ону көдүлүүр.

С.СМИРНОВА.

Хайртыскаф: нәһиликтәр үтү ту- тар пууннарын сәби- адиссәйдәра- унаттан бастаны Г.М.Сленцо- ва (Волтоко) уонна А.И.Парфенова (Хонтоно).

УЛУУСКА ОТТООҢУН СВОДКАТА

(От ыйын 21 күнүнээби туругунан)

НЭҮИЛИЭХТЭР	БҮЛЭЭН (т)	ХЭВИЙН (т)
Алаар:	1900	100
Бааһинай хай.		20
Нэвчилэһиньэ		60
«Чалалар» ТХПК		20
Бахы:	900	180
Бааһинай хай.		40
Нэвчилэһиньэ		140
Болтог:	1900	200
Бааһинай хай.		80
Нэвчилэһиньэ		120
Болугур:	2620	180
Бааһинай хай.		10
Нэвчилэһиньэ		90
«Миндараһай» ТХПК		80
Арылаах:	1200	210
Бааһинай хай.		90
Нэвчилэһиньэ		120
Катааяах:	1900	200
Бааһинай хай.		80
Нэвчилэһиньэ		120
Мэлдэх:	180	-
Бааһинай хай.		-
Нэвчилэһиньэ		-
Мугулай:	1800	400
Бааһинай хай.		120
Нэвчилэһиньэ		280
Соловь:	1900	-
Бааһинай хай.		-
Нэвчилэһиньэ		-
Сылан:	2400	497
Бааһинай хай.		360
Нэвчилэһиньэ		137
Төдөй:	1200	150
Бааһинай хай.		25
Нэвчилэһиньэ		120
Одугуу:	2400	800
Бааһинай хай.		200
Нэвчилэһиньэ		100
Хадаар:	1900	20
Бааһинай хай.		5
Нэвчилэһиньэ		10
«Хадаар» ХЭТ		5
Хатыл:	2000	362
Бааһинай хай.		158
Нэвчилэһиньэ		204
Хайахыт:	1800	225
Бааһинай хай.		35
Нэвчилэһиньэ		190
Хонтог:	2100	412
Бааһинай хай.		42
Нэвчилэһиньэ		370
Чамар:	1800	140
Бааһинай хай.		56
Нэвчилэһиньэ		84
Чурагч сэл:	3000	240
Бааһинай хай.		-
Нэвчилэһиньэ		240
Түэй:	600	10
Бааһинай хай.		10
Нэвчилэһиньэ		-
Улуу үрдүн:	33500	3826
Бааһинай хай.		1331
Нэвчилэһиньэ		2390
Коллективнай хай.		105

От ыйын 21 күнүгээдэ туругунаа улууса 3826 тонна от хэбшылэһиньэ, итэ сылаары график 11,4 % -гэр тэтг. Мань таһынаа 10116 гектар сир ото охсулдаа сыгар. Бөгүрүн кэвнэтгэн күн-дээдэ туран биэрэн ототго. Ол эрээри мй баччатыгар

От мийми 21 күнүмүздө туругуна улууса 3826 тонна от кабылалдына, ити сызлаары график 11,4 % - тар тат. Мамы таһынан 10116 гектар сир от охсулдан сытар. Вөтүрүп кымыттан күн-дүзүл туран бирөөн оттоот. От эрөөн мй баччагыгар

дизри сорохтортон, холобур, Соловьёв
испизмизгийн (1900 тонна буланынаах),
Мэддэхэс учнастатин (180 тонна) кур-
дуктартан, сводка суох. атыгтар
даваны оттоохун дынг хартынатын
көрдөрбөтөр. Ол эбөтөр дааннайдыры
тарда бизмэлээр.

Дөнгөсөр, сорох-сорохтор оттоон бүтөн, хөдүүнэтэн тавьгьстдвар. Итгэсөө авсгьт нэдэлэтэсд даанхайнанагэ. Ол курдук, Хоптоогоз Н.Н. Посельский 400-тэн тахса бугууду өгсөрөн, кибитин бүтэрдэ. Эмнэ маинца хоту көһөрүүлүү, үлэ ветерана Прокопий Флегонтов алууд сирин оттоон чөмчөттэ, биңир итинник С.И. Сергеев салайар "Алыкы" бааһынай халааймьтыбати былааннаах отун орголошпуга. Итинник үгүс чааһынай дьон итиннэ дьогус бааһынай халааймьтыбалара сьл тахсар отторун от ыйын оротун эргин чөмчөттүзэ.

Күн бүгүн хотунаа бэлээнлэх 400-ээс звино онугар 642 звино табиета, арай дьон тахсыата арайах курдук, ол эбэтэр 7000 киин онугар 4097 киин оттуур. Атыллык өтөхкэ, оттоолуука үксэ техника кууһу туһаныллар, хотунаа 619 техника табиета.

Уматыгы кэмигэр төлөһөн илбэк
ка итисинэ техника салхалланымыт
тан хойуттабыттар да бааллар. Ол да
буоллар, сырылас куйаас күннөрү
дьон-сэргэ үөрө-көтө күөх быһыл
үрөһү күргүөһүнээхтик турумут күннэ
инин аармакка сөп бу аспапты нэдиэлэни
нов көлөр нэдиэлэ сводкатыгар көбүчү
ааннайлары көтүһүт.

Тыңа хайаайыстыбыттың уураадооннот

САЙЫЛЫК ҮАЛА

Ханас Эбэнн өбүгэлэрбит Халымнаатта дээн ааттылалара үлү. Бу көмүс хатырыстаарынан бай күөл, киин тула тэнийбит өлгөм маччирэн, сир аһынан күндүлүүр маанымдыр хара тыа быдыр-быдырыгыттан саха киһигин куттун-сүтүн туупуттара. Болот Боотур суруйарынан, субу күөтөн Томорон Ньукулай ("Уһуктуу" роман персонажа) биһир түүн 50 андына сууһарбыт. Сэриг иһиникэ манка "Кыһыл сизмэ" колхоз киһинэ баара үлү. Биһиги көмүһүгүр Сүбүрүускай аатынан сохос биһир баттаамалаах, үрүг илгэни үрүлүгүр сайыллыгытэ.

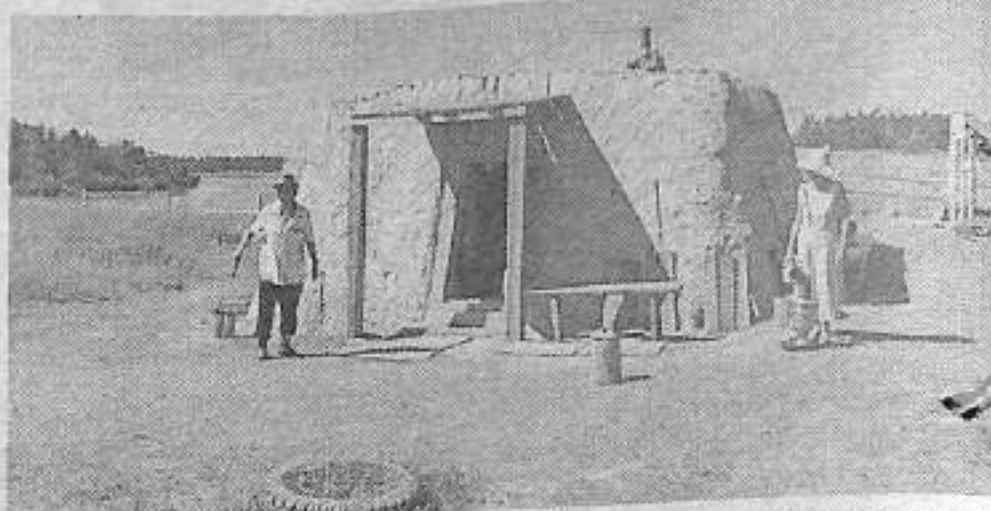
Кинигиттэн арыый тэийиччи эмиз алаас сир маанымлаах өсөтө-Буор Дьэ көмүс күннэ күдүмүрдүү ооннауур. Бу күөтөн Бүтэз Соловьев (Петр Сергеевич Соловьев, Хатылы төрүт-ууе олохтоо, бөрт кэлиһиэ дьэри сохоско суот-учуот үлэһитэ) иккис буолан 90 туотайыны илдьэ хаалбыттар, өссө да бул-туйуохтарын синахырын сөбө бүһүт. Буор Дьэ билгини да балыгынан баай.

Дьэ, итинник үтө-мааны сайыллыктар кэлиһи биһарымлан өтөхсүйөн хаалбыттар. Ханас Эбэн аарыма тинттерин дьардыамалара билгини ыраахтан харааран ба-

рыһаллар, өбүгэлэри, төрүттэри умнуу бэллэтэ буолан санааны айымнылар. Ол эрээри үрүг санаа өлбөт. Дьон-сэргэ кэлиһи көмүс бэйэлэрин өбүгэлэрин дьэни улам тардыһар буолан эрэллэр. Ханас Эбэн хайылы-үйөдэ биһир сага дьэ көндөйө бүтүн ыраахтан санаара турар. Оттон Буор Дьэ Н.С.Соловьевтаах баларын туттан олороллор. Баларына киһирэн кэлбиһинт дьоммут маалдыт-хонһо бөтө, чэйини олороллор эбит. Саха маалдытымаас үлэһиттэн тутта остуолга ыһырдылар.

—Кэлиһе, сайыллык чэйинэ иһинт,—дээн буолла. Дьэ уонна сөйөн-сөһөн тымары төдө тардылыһа. Уһуун кырдыаһыт Николай Саввич көп-сир. Бу төдүс уонутар чугаһаабыт киһи дьэтэхкэ ойбо-мэйиһиэ бөрдүн, ба-рытын төбөтүгүр хатыы сылдыһары сөрөбүн эрэ.

—Сайыллык тааһын бөлүбүрүһүн 1986 сыллаахтан быһа туруорсабын. Бастаан Иван Степанович Сивцевкэ киһирэ сылдыбыһын бөркө сөбүлээбитэ, дьэ атыылаһарга көмөлөһүөх буолбута. Боллурус быһаарылла илгиттэ дуһуһаһа үрдээн куораттаан хаалбыта. Н.Д.Понсеенка минигин өйүүрүгүр сурук хаалларбыт ээ. Оһон салгы Николай Дмитриевич

дьарыктаан иһэн эмиз Дьөкуускайга үлэс салаахпыт. Киһирбитим биһир эдэркээн баһайы уол чөрөтлөн олорор: "Бу киһиһилэбэ олорбутум үһүс күнэ",—дээн буолла. Мин сорунуун эттим, быһаарыстыбыт, киһим бэйэтэ экспериментальнай сайыллык туттаары сөптөөх мистэни көрдүү сылдыһар эбит. Мин манна ыһыран таһаардым. Олус сөбүлээтэ. Оһон дьэ тылым мэллэмлэн, толорулан бу олоробун,—дир Николай Саввич.

Сайыллык тутуута сипит-хоптут: булуустаах, ампардаах, кууруссаары хайбар вольтердаах, теплицалаах.

—Бэс ийин 5 күнүгүр көһөн кэлбиһит. Хойутаамыт үгүһүбүт кыра да, огурусуну сии сылдыһыт.

Помидордаахпыт, хорту-оһуудуудаахпыт, 18 куурус-салаахпыт. Эһилгиттэн куу-хаас иһилит киһи дьэни бадалаахпыт,—дир Елена Николаевна. Оттон олтоон таһыгар маалдытара Проконий Кузьмич Дорофеев субу сотору-таһыста Николай Саввич күтүөтэ кэлиһи тыһан алдыт андытын көрө-истэр.

—Киһи уу сылыһа да биллэ иһалырга тахсар, биһиги туубут да, иһиммит да суох, дьон көлөн мугхылаан барааччылар. Соторутаарыта биһир туртас тыаттан киһирэн бадалаамыт иһиниһи аһан күөлү харбаан туората, көрөргө дыкты үчүтэй, кыраһыйабыт,—дир сайыллык хайыһыката.

Дьэ, ити курдук Николай Саввич баһатын то-

лорон, өбүгэлэри, аатыр-быт көмүс ууһа Сааба ууе уһуордара бу буорга дьириник сииһи тардан, сайыллык мада дэтэн чирпил тийт буолан туругур-дуннар, сибэкки буолан сипиллээгиннэр.

Оттон Ханас Эбэнн экспериментальнай сайыллык оһоруу идеята олоххо киһирээһинэ, Хатылы, Чурапчы өгөлоро сыһыһанар улахан бадалара баар буолуоһа, оһон ыччаттарбыт өбүгэлэрин үтүө үгэстэригүр үкүйдү-лүөхтара, поэт эһипити-ни, өбүгэ үгэһи үрдүгүн, өйдөөбүн, көрөтүн, дьирини эттэригүр-хаанна-рыгар иһэриниһэктэрэ.

М. СИДОРОВА.

Хаартыскара: Соловьевтар сайыллыктарыгар.

ҮЛЭ КИЭН, ХАЙЫСХАТА АРААС

"Знание" общество улуустаагы тэрилтэтэ сыл аһарыгар тыа сирин олоһун таһымна туруктаах оһорууга СР Президе-на М.Б. Николаев "Саха Республикага: XXI үйэ бастагы чинэһиригүр сайдыттын суола" дээн киһигитин нэһиликтэригүр дьүүллээһинэ, "2000 сыла-2000 үтүө дымаһы" республикатаагы хамсааһыһыта, чөл олоххо н э н и л э н и к э н и көбүлээһиннэ лектордар көмөлөрүнүн үгүс өрүттэ-ах иһитиннэрэр, көрдөрөр, көпсир-өйдөтөр дьаһаллары ыһыһан көлэ. Ол кур-дук, нэһиликтиннэ бэйэтин бэйэтэ хааччыныттын гүөсарыһа улууска ыһырымылаах. Чакыр нэһиликтэргэ тахсан нэһиликтиннэни түмөн "төгүрүк остуол" ыһыһан, хайыһыһан, теледизори-нан киһилэр үлэлэрин-хамнастарын сырдаттыга көмөлөтө.

Мырылаа "XXI үйэ-доруубай генофон-даны" дээн көрөһүүнү народнай университет дьаһалынан култура үлэһиттэригүр тийэһи ыһыһыттар. Манна улу-устан лектор Афанасий Инокентьевич Пермяков, народнай универси-тет декана Александр Захарович Прибылых чөл олоххо, доруубуһа аһамыт лекциялар, ки-һи библиотека методика Вера Егорова дьөлө-лүһа аһамыт сага тах-сыбыт киһигэлэри би-лиһиннэрэр быһыһаһыта, П.М. Решетников ааты-нан народнай театр эдэр артистарын оһоньуулар, уу-ураһи самодель-ность эдэр талааннарын ыһыһалара-үтүсүүлэрэ, Чу-рапчытаагы спорттивнай оһуола үөрөнөһитэ, ду-обакка спорт маастара Виталий Монастырен 10 дуоскага сөһөн биһирнэ, ыччаттарга аһамыт дис-котекса Мырыла, Хайыһах

ыччаттарын сүргэлэрин көтөхтүтэ.

Салгы "Знание" общество тэрилтэтин "Улу-уска социальнай ыһыры-лар тарҕаһыһыһын ута-ры ыһыһалар дьаһаллар" иһилэригүн нэһиликтэр ыһыһыһын, доруубуһа ха-рыстабыһын үлэһиттэрин түмөн нэһиликтиннэр аһан ыһыһыт, "2000 сыла-2000 үтүө дымаһы" хамсааһыһыта Хайыһыт нэһиликтэ хайдах үлэлээн иһэригүр аһамыт, Саха Республикаһыгар олохто-ох бэйэни салайыһын

68, аһаһардар 40, оһулу-уннар 46, хоптоһолор 45, Чурапчы салиһыһыһын түөлбөлөрө Правительст-во, Президент ыһытар по-литикаһыһыгар 42 лекци-ялары, дакылааттары оһордулар.

Улуус үрдүнэн 38 төгүл араас ис хоһоонноох научнай-практическай конферен-циялар, 88 төгүл "төгүрүк остуоллар", 32 иһыһыга эһипэт биһэрдэрэ, 180 төгүл теледизорение, радио көмөлөрүнүн оһоньулары сырдаттылар, 183 төгүл аһын араас ис хоһоонноох информациянай дьаһал-лар буолулар. Улуус тэ-риллэһитэ 70, Улуу Кыайы 55, оһонхо 1250, саха литературатын 100 уонна Сергей Зверев төрөбүтэ 100 сыла-рынан уу-ураһи самодель-ность фестивалларын култура управлениһа, П.М. Решетников ааты-нан народнай театр айар коллектива, нэһиликтэр дьаһалтара, Чурапчы салиһыһыһын управлени-та көхтөөхтүк тэрийди-лэр, дьон-сэргэ сүргэлэри көтөхтүлэн кыһыһылар,

хаас нэһиликтэ аһы агита-ционнай-маассабай үлэһи түөлбөлөрүнүн тэрийтэ-ныттылар. Ол үлэ түмүгүр бийыл сыл баста-гы аһарыгар 253 киһи лекторскай үлэһи кыһы-на, 918 лекция, бөһиһа, дакылаат оһоньуһа. Ол эрээри билгини даһын дьонун иһтэр-өйдөтөр үлэһи сөрөх нэһиликтэр, тэ-рилтэлэр көһүүнүн сыйһаннаһаллар. Оһон көлөр сезонна иһтэр-өйдөтөр үлэһи болдомтону күүһүрдүөбүн дээн ыһыһабын.

М. ГЕРАСИМОВА, "Знание" общество улуустаагы тэрилтэтин салайааччыта.

Хаартыскаларга: үлэ-Варвара Ивановна Дупкина, улуустаагы ки-һи библиотека библиоте-кара, тэрилтэ үлэһигэр актыһыһыһыһыт кыттар; аллара—"Иһэри таһа хай-аныһа-олоһун" үйүтүн булуһа" дээн Оһулуу-наагы оһуола-лидэһи ыһыһыһыт "төгүрүк остуол" кыһыһыһаһыта.

Смелата-жэйсэтжинэн, Билсэр төл, 20-314
(ула чаврын хичээлээр)

Матронушка, кийинттиктарга
--Матронушка кийинттиктарга Матронушка
Павловна, кийинттиктарга Павловна
Васильевна, кийинттиктарга Васильевна
Александровна, кийинттиктарга Александровна
Александровна, кийинттиктарга Александровна

Дмитрий Попонтар АИЖУ хэргэлтэрэ, Чувашын тат Фосфиннар.

—Курганга Дмитрий Петрович тарпиууттригэр Алина Габриэлевна, Илья Михайлович Сидоняктарэ, хотуннах топонутар Алина Дмитриевна, Петр Петрович Соловьевтарг.

--Чурапчы орто сексуалтаң учуушлиыгы
тар, табиятыстарбыгыг кышыгыг Эпостери
Вадимырофия, күтүсүгүг Анатолий Алексеев
Анонцетер, эяныгыг Чурапчыта
Синдикаттар, Биринчи М. А. Алексеев

Автор суруулар этиллэр таскаа
редакцин кишиниктылар
мэлдн сөл түбэлэр бүүлбатах.
Сурунна ыкыллар чэхчылар
кырадыктышхтирилор
эпоментинэни автор тус бэйэтэ
сүгэр.

"Сахаполиграфиздат" компания, Таатта улуу бунданы типография, Оффсетный бичээт,
678050, Ытык Күөл с/а. А. Мордвинов уул., 18; Тиража 1092.
Сахабыт №-рз 83, 25.07.2000 с. бэлиэтик бэрилиннэ